

WISE/NIRS

Od roku 1970 se uskutečnilo několik setkání protijaderných hnutí a organizací, které cítili potřebu vzájemné komunikace a lepších mezinárodních kontaktů v této problematice. Zároveň se na těchto setkáních zrodila myšlenka založit informační noviny určené pro širokou veřejnost i aktivní hnutí, které by přinášely aktuální informace o jaderném průmyslu a zároveň informace o realizovatelných alternativách k atomové energii, informovaly by o jednotlivých projektech i jejich výsledcích atd. Roku 1977 se v Bruselu uskutečnilo další setkání a vedla diskuze nad konkrétní podobou tohoto zpravodaje. V únoru 1978 bylo v Amsterdamu zorganizováno další setkání, kterého se zúčastnilo téměř 200 lidí, a výsledkem bylo formální ustanovení WISE, čili World Information Service on Energy. Hned v květnu se začalo s vydáváním informačního dvouměsíčníku The WISE News Communiqué. Ten měl z počátku 2 až pět stránek a byl vydáván nepravidelně. Od roku 1984 se rozšířil a ustálil se na 20-ti číslech ročně. V roce 2002 se WISE sloučil s se s americkou organizací NIRS (Nuclear Information and Resource Service). Ta vznikla také v roce 1978 a měla stejné cíle jako WISE. Obě organizace zpočátku fungovaly na národní bázi a díky sloučení mohou působit v mezinárodním měřítku. Společně začali vydávat WISE/NIRS Nuclear monitor, který vychází kromě anglické verze i ve španělštině, japonštině, ukrajinštině a ruštině.

Dnes je NIRS/WISE informační centrum pro občany a environmentální organizace zabývající se jadernou energetikou, radioaktivním odpadem a obnovitelnými zdroji. Obě organizace sice vystupují jako jednotné sdružení, ale dále spravují vlastní webové stránky a vedou vlastní kampaně i některé projekty. WISE stále aktivně vystupuje proti jaderné energetice především v Nizozemí a NIRS se zabývá hlavně americkou jadernou scénou. V případě větších mezinárodních akcí však pracují společně.

WISE vedl po celou dobu své existence kampaně za uzavření nizozemských jaderných reaktorů a účastnil se všech větších akcí proti jádru v Evropě. A spolu s NIRS bránily zařazení jaderné energetiky do Kjótského klimatického protokolu, zato podporovali zelenou energii v Nizozemí. Zakládali své pobočky po světě. Po spojení s NIRS může síť těchto kanceláří efektivněji bojovat proti globálnímu jadernému průmyslu. V současné době fungují pobočky mimo USA a Nizozemí v Argentině, v Japonsku, v Jižní Koreji, v Rusku, na Ukrajině, ve Švédsku, v Německu, v Rakousku, na Slovensku a také v České republice, v Brně.

Co dělají?

Především informují veřejnost o podstatě jaderné energetiky, o záměrných tajnostech z této oblasti, o přípravě nových jaderných zařízení, o změnách ve stávajících, o zabezpečení těchto zařízení, o nehodách a o připravovaných zákonných regulacích a opatřeních. Na požádání provádí placené i neplacené výzkumy na vysoké technické úrovni, které se věnují i sociálnímu a politickému pozadí problémů. Například výzkumy o budování evropských reaktorů, o nukleárních a klimatických změnách, dále monitorují historii protijaderného hnutí

a nehody, které se za posledních deset let v jaderném průmyslu staly. Zapojují se i do přímých akcí.

WISE spolupracuje s nizozemskou nadací LAKA a společně spravují rozsáhlý archiv obsahující novinové články s událostmi v jaderném průmyslu od roku 1960, dále asi 7000 publikací, 600 magazínů, několik stovek plakátů a přes 300 televizních programů věnujících se jaderné problematice. Tento archiv je přístupný zájemcům z řad veřejnosti a environmentálních organizací.

Ochrana klimatu

Na tomto poli vede WISE/NIRS nekonečnou bitvu se zástupci jaderné energetiky. Snaží se přesvědčit mezinárodní politickou reprezentaci, že jaderná energetika není řešením klimatických změn. Slaví částečný úspěch. V roce 2001 se na mezinárodní konferenci o klimatu v Bonnu rozhodlo, že se nebude podporovat vývoz jaderných zařízení do rozvojového světa. Spor však pokračuje, protože zástupci jaderného průmyslu se na další konferenci v Johannesburgu pokusili přesvědčit účastníky, že jaderná energetika je nástrojem k řešení světové chudoby, nebo ji dokonce označili za obnovitelný zdroj energie.

Politické tlaky v oblasti jaderné energetiky

Situace na Taiwanu

Vzhledem k výjimečnému mezinárodnímu statutu tohoto ostrova se žádný stát neodvážá protestovat proti budování zdejšího jaderného průmyslu podporované vedoucími strukturami z KUOMINGSANu a japonským jaderným průmyslem. Opozice zde sice existuje, ale nemá žádný vliv na rozhodování politické reprezentace ostrova. Do problému se tedy vložily zahraniční NNO, mimo jiné WISE/NIRS. Ti pořádají demonstrace a tlačí především na japonskou vládu, aby zastavila dodávky technologií na tento ostrov.

Bushova energetická koncepce

Bush ji za podpory svých vlivných spojenců v Kongresu lehce prosadil. NIRS proti ní protestuje a burcuje veřejnost, daňové poplatníky, aby si uvědomili kroky, které tato koncepce vyvolá. Počítá totiž s oživením jaderného průmyslu v USA a podle NIRS povede k dalšímu zbytečnému plýtvání se státními financemi.

„Hlídací pes“

Projekt NIRSu monitorující jaderný průmysl a Nuclear Regulatory Commission, což je státní agentura pro dohled nad jaderným průmyslem. Cílem projektu je zastavení provozu běžných, komerčních jaderných reaktorů a zabránění novému rozvoji atomové energie.

Dozor nad privatizací jaderné energetiky

V roce 2003 WISE rozjel projekt, který monitoruje privatizaci na jaderné scéně probíhající v posledních 20-ti letech. Pod tlakem MMF se začalo s privatizací i v rozvojovém světě. Jaderná energetika byla tak vpuštěna do volného obchodu. Giganti začaly skupovat menší jaderná zařízení s vidinou zisku, kterým pokryjí ztráty svých jaderných zařízení, aby je mohly poslat na trh. Při těchto převodech se ztrácí kontrola nad jadernými zařízeními a brzdí se změny, které redukuje jadernou energetiku.

Jaderný odpad

Jaderný odpad je hlavním argumentem proti jaderné energii. Nikdo dosud nemůže garantovat bezpečné uložení tohoto odpadu na tisíce let. Rozhodování o vybudování úložiště se setkává s odporem obyvatel vybraných lokalit. WISE jejich boj podporuje a ukazuje a tlačí tím na představitele jaderného průmyslu, aby našly jiné alternativy likvidace jaderného

odpadu a omezily jeho produkci. Poukazují také na nedostatky transmutace, přepracovávání jaderného odpadu na nové palivo. NIRS na svých webových stránkách zveřejňuje aktuality kolem nakládání s jaderným odpadem.

Přepracovávání jaderného odpadu

Organizace vyvíjí nátlak na nizozemskou vládu a další vlády, aby zakázaly tuto zastaralou technologii, při které hrozí únik vysoké radiace, která skýtá četná bezpečnostní rizika a koneckonců produkuje další radioaktivní odpad.

Lousiana Energy Service

Lousiana Energy Service je nadnárodní consorcium složené z evropského jaderného gigantu Urenco a menších akcionářů, kteří patří především firmě British Nuclear Fuels, Ltd. nebo BNFL a Exelonu. NIRS bránil spolu s obyvateli lokalitu, kde chtělo toto konsorcium vystavět závod na obohacování uranu. Proti záměru se ubránili a z případu se stal jejich první soudně vyhraný ekologický spor. Následovaly další.

Environmentální justice

Cílem tohoto projektu NIRS je upozorňovat na přetrvávající trend záměrného a nepoměrného výběru lokalit pro budování jaderných zařízení, které jsou osídleny minoritními skupinami a chudými vrstvami obyvatelstva. Tyto obyvatelé se mohou velice těžko proti takovýmto rozhodnutím bránit. NIRS jim pomáhá zajišťovat právní servis a organizovat jejich odpor.

WISE Uranium

Je projekt, který se zabývá dolováním a přepracováváním uranových rud. Informuje o procesech, které jsou při tom používány a jejich následcích. Webové stránky projektu obsahují pravidelně aktualizovaný seznam zpráv z médií, které se problému týkají.

On-line kampaně

WISE např. organizuje na svém webu petici proti výstavbě nových atomových elektráren a jaderných zařízení na území EU. A NIRS za oceánem uveřejnil petici na podporu obnovitelné energie, která je adresována členům Kongresu Spojených Států. V této době ji již podepsalo 1308 lidí. A další kousky.

Struktura a financování

NIRS má dvě hlavní kanceláře, jednu ve Washington DC a druhou v Asheville. Hlavní sídlo WISE se nachází v Amsterdamu. Dalších deset poboček je rozmístěno ve státech, kde je jaderná problematika ožehavým tématem, čili v Argentině, v Japonsku, v Jižní Koreji, v Rusku, na Ukrajině, ve Švédsku, v Německu, v Rakousku, na Slovensku a také v České republice (Brno).

NIRS uvádí na svém webu deset zaměstnanců za rok 2004. V jejím čele stojí výkonný ředitel, pod ním stojí ředitelé jednotlivých projektů, dále ředitel pro mediální vztahy a fundraising (ždímání peněz), pak administrativní koordinátor, který mj. vede účetnictví organizace, asistentka, která se stará o administrativu a projekty ve východní Evropě a na závěr tvůrce webových stránek. WISE svou zaměstnaneckou strukturu neuvádí. Spojená WISE/NIRS má ve svém čele 15 výkonných ředitelů, reprezentujících síť poboček. Jeden šéfuje amsterodamské WISE, další moskevské, australské a další kanadské pobočky WISE/NIRS, zbytek tvoří američtí zaměstnanci.

Obě organizace mají samostatné rozpočty a jsou podporovány především z darů občanů celého světa, včetně známých osobností z showbusinessu. Sdílnější NIRS uvádí, že pro rok 2004 činil jejich základní rozpočet cca. 1 milion USD, ale ten nestačil, kde však sehnali další finance, to nezveřejnili. WISE se nesvěřila.

Charakteristika organizace

Tyto dvě původně lokální organizace svým spojením povýšili svou působnost a mají ambice stát se silnou globální organizací. A je otázkou do jaké míry se jim to daří.

Otevřené otázky

Nejasné zůstávají především zdroje financí a mechanismy vnitřního fungování. Pro návštěvníky svých webů se jeví netransparentní. Sami např. prohlašují, že informace o svých členech a jejich kontaktech jsou k nahlédnutí, ale pouze zaměstnancům NIRS.